Parlament Europejski
2019–2024

Komisja Kultury i Edukacji

2023/2002(INI)

27.9.2023

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie wdrażania programu Erasmus+ na lata 2021–2027
(2023/2002(INI))

Komisja Kultury i Edukacji

Sprawozdawca: Milan Zver

SPIS TREŚCI

Strona

UZASADNIENIE – STRESZCZENIE FAKTÓW I USTALENIA 3

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO 12

UZASADNIENIE – STRESZCZENIE FAKTÓW I USTALENIA

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego sprawozdania w sprawie wdrażania jest ocena realizacji programu Erasmus+ w latach 2012–2027, a także wskazanie dobrych praktyk i odniesienie się do wszelkich wyzwań związanymi z programem.

Niniejsza ocena śródokresowa obejmie ocenę ogólnej skuteczności i wykonywania programu, w tym nowych inicjatyw oraz realizacji środków na rzecz włączenia i uproszczenia.

Sprawozdawca zebrał informacje i sporządził niniejsze sprawozdanie w sprawie wdrażania po przeprowadzeniu intensywnych konsultacji z szerokim gronem zainteresowanych stron. Podstawą ustaleń zawartych w sprawozdaniu są przede wszystkim następujące źródła pisemne:

• wyniki ankiety skierowanej do agencji narodowych Erasmus+ z państw, które mogą uczestniczyć w programie Erasmus+ na lata 2021–2027;

• wyniki ankiety skierowanej do szerszego grona zainteresowanych stron zaangażowanych w realizację programu Erasmus+ na lata 2021–2027.

Sprawozdawca skorzystał również z badań poświęconych ocenie wczesnego etapu wdrażania programu, zleconych przez Departament Tematyczny ds. Polityki Strukturalnej i Polityki Spójności oraz Biuro Analiz Parlamentu Europejskiego.

Oprócz wyżej wymienionych ankiet i badań w czerwcu i lipcu 2023 r. zorganizowano spotkania kontrsprawozdawców z agencjami narodowymi i zainteresowanymi stronami z organizacji ogólnoeuropejskich w celu omówienia wdrażania programu.

Sprawozdawca utrzymywał regularne dwustronne kontakty z wieloma zainteresowanymi stronami ze wszystkich sektorów objętych programem i gromadził w ten sposób dodatkowe informacje. Ponadto odbył spotkania z przedstawicielami Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury (DG EAC) Komisji Europejskiej oraz Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA).

Sprawozdawca przeanalizował także kluczowe dokumenty Komisji, w tym roczne programy prac na rzecz realizacji programu Erasmus+.

Pomimo wszelkich, podjętych przy wsparciu administracji PE, starań mających na celu zebranie odpowiednich informacji, sprawozdawca doskonale zdaje sobie sprawę, że nie mógł przeprowadzić wyczerpującej ilościowej i jakościowej oceny programu Erasmus+ po niespełna trzech latach jego wdrażania. Uzyskanie pełnego obrazu wymaga zebrania dodatkowych informacji w pozostałym okresie trwania programu. Będzie to nieodzowne przy ocenie ostatecznego wpływu programu Erasmus+ na lata 2021–2027.

W związku z powyższym niniejsze sprawozdanie w sprawie wdrażania ma na celu przedstawienie przeglądu realizacji programu w okresie dwóch i pół roku od jego ustanowienia. Zilustrowano w nim możliwości i główne wyzwania oraz podano sugestie

dotyczące ulepszeń na pozostałe cztery i pół roku trwania programu. Wnioski i zalecenia należy uwzględnić w sprawozdaniu Komisji Europejskiej dotyczącym oceny śródokresowej, które ma zostać sporządzone do końca 2024 roku. W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono również kilka pomysłów dotyczących struktury programu w nadchodzącym okresie jego wdrażania.

2. Geneza i struktura programu

Pierwotny program Erasmus był międzynarodowym programem wymiany studenckiej, który funkcjonował od 1987 roku, a jego celem było wsparcie kształcenia i szkolenia. Miał on szereg odsłon, przy czym każda z nich opierała się na sukcesach i wnioskach wyciągniętych z poprzednich etapów. W okresie programowania 2014–2020 program Erasmus stał się centralnym elementem nowego programu Erasmus+.

Program Erasmus+ obejmuje różne sektory w obszarze kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu oraz wspiera współpracę międzynarodową i mobilność za sprawą szeregu kluczowych działań i mechanizmów finansowania. W jego ramach wspierane są również takie inicjatywy jak Uniwersytety Europejskie, centra doskonałości zawodowej, DiscoverEU oraz inicjatywa dotycząca europejskiej karty studenta.

Zapewnia on osobom młodym – głównie studentom, uczniom i praktykantom – różnorodne możliwości studiowania, szkolenia i pracy za granicą. Dostępne są również możliwości dla dorosłych słuchaczy i pracowników dydaktycznych.

Chociaż struktura programu Erasmus+ na lata 2021–2027 pozostała taka sama jak w przypadku jego poprzednika, wzmocniono w nim priorytety w czterech obszarach: (i) włączenie społeczne i różnorodność, (ii) transformacja cyfrowa, (iii) ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianie klimatu oraz (iv) uczestnictwo w życiu demokratycznym, wspólne wartości i zaangażowanie obywatelskie.

Ogólnie rzecz biorąc, struktura programu ma na celu wspieranie współpracy, mobilności, innowacji i reform politycznych we wszystkich wskazanych dziedzinach. Program odegrał znaczącą rolę w zacieśnianiu współpracy europejskiej i propagowaniu międzynarodowego zrozumienia dzięki wymianie edukacyjnej i międzykulturowemu uczeniu się. W związku z tym jest to jeden ze sztandarowych programów UE, który cieszy się dużym uznaniem i popularnością wśród obywateli w Europie i poza nią.

3. Główne wnioski i zalecenia

3.1. Uwagi wstępne

Docelowo program Erasmus+ na lata 2021–2027 ma dotrzeć do 12 milionów uczestników. Ma on do odegrania zasadniczą rolę jako kluczowy instrument budowania europejskiego obszaru edukacji i wsparcia wdrożenia europejskich strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji oraz w szerszej perspektywie. Leżące u jego podstaw programy sektorowe wspierają współpracę w zakresie polityki młodzieżowej w ramach strategii UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 i przyczyniają się do rozwoju europejskiego wymiaru w dziedzinie sportu.

Uruchomienie programu w jego obecnej postaci okazało się trudne, począwszy od

opóźnionego zatwierdzenia wieloletnich ram finansowych, a w konsekwencji opóźnionego przyjęcia samego rozporządzenia w sprawie programu Erasmus+. Następnie wybuchła epidemia COVID-19 i zapanowała ogólnie trudna sytuacja gospodarcza, którą jeszcze zaostrzyła rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie, prowadząc dodatkowo do wysokiej inflacji w całej Europie. Wszystko to sprawiło, że realizacja działań w ramach programu Erasmus+ stanęła przed bezprecedensowymi wyzwaniami. Ogólne opinie instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu Erasmus+ koncentrują się na braku elastyczności, który ujawnił się podczas kryzysu związanego z COVID-19, w szczególności w przypadku EACEA. Chociaż działania Komisji Europejskiej i EACEA mające na celu dostosowanie się do kryzysu ukraińskiego przyjmuje się z zadowoleniem, wiele instytucji stwierdziło wyraźnie, że można było zrobić więcej i że krajowe źródła finansowania były łatwiej dostępne niż finansowanie otrzymane w ramach programu Erasmus+.

3.2. Rozmiar i zasięg programu

Zainteresowanie programem jest bardzo duże i utrzymuje się obecnie na tym samym poziomie, co przed pandemią COVID-19. Z wyjątkiem kształcenia dorosłych zapotrzebowanie na działania w zakresie mobilności i współpracy jest znacznie wyższe niż dostępne możliwości.

Ponieważ wdrażanie działań w zakresie mobilności podczas pandemii COVID-19 było trudne, w pierwszym roku, tj. 2021 r., poczyniono niezbędne dostosowania w drodze zmniejszenia finansowania mobilności (akcja kluczowa 1) i zwiększenia finansowania partnerstw na rzecz współpracy i innowacji (akcja kluczowa 2). Należy podkreślić, że programu Erasmus+ nie zawieszono ani nie zakończono w czasie pandemii.

Nawet podczas niej działania wymagające mobilności fizycznej były podejmowane w znaczącym zakresie. Komisja i agencje narodowe pozwoliły na większą elastyczność; osoby uczące się i pracownicy dydaktyczni również byli skłonni do zmiany swoich początkowych planów i mimo przełożenia wyjazdu na późniejszy termin, nadal decydowali się na podróż. Towarzyszyły temu rozszerzenie kształcenia wirtualnego i mieszanego (e-uczenie się/nauka na odległość) oraz budowa infrastruktury na potrzeby cyfrowych możliwości uczenia się – przedsięwzięcia, których realizacja zajęłaby znacznie więcej czasu, gdyby nie pandemia.

Mobilność dorosłych słuchaczy, jako nowa możliwość, nie jest jeszcze wystarczająco dobrze rozpropagowana, a zainteresowanie nią jest stosunkowo niskie. Wskaźniki uczestnictwa wzrosły jednak w latach 2022–2023 i oczekuje się, że w 2024 r. popyt zrówna się z możliwościami.

Wydaje się, że działania wspierające uczestnictwo młodzieży cieszą się dużym zainteresowaniem. Bariery uczestnictwa wciąż są jednak znaczne, biorąc pod uwagę zawiłe procesy administracyjne i zgłoszeniowe dla małych organizacji oraz brak możliwości składania wniosków przez nieformalne grupy młodzieżowe.

Zarazem wyniki konsultacji przeprowadzonych na potrzeby niniejszego sprawozdania wyraźnie pokazują, że program Erasmus+ stał się bardzo popularny i bez wątpienia jest jedną z najbardziej udanych europejskich marek.

3.3. Uznawalność i transfer punktów

W ramach ankiety przeprowadzonej przez Erasmus Student Network prawie jedna trzecia respondentów stwierdziła, że nie uzyskała pełnego uznania punktów, co jest dalekie od celów określonych w Karcie Erasmusa dla szkolnictwa wyższego. Sprawozdawca zwraca się zatem do Komisji, aby dążyła do zapewnienia szerszego uznawania punktów zdobytych podczas okresów mobilności, co ułatwi tym samym studentom transfer punktów między instytucjami i zabezpieczy akademicką wartość ich doświadczeń. Ponadto należy przeanalizować wykonalność i potrzebę wprowadzenia „Wspólnego Europejskiego Dyplomu".

3.4. Podstawowe cechy i struktura

Program w obecnej postaci opiera się na tym samym podejściu, co program poprzedni, w którym działania grupowane były w ramach akcji kluczowych (akcja kluczowa 1 – mobilność edukacyjna osób, akcja kluczowa 2 – współpraca organizacji i instytucji, akcja kluczowa 3 – wspieranie rozwoju polityki i współpracy w zakresie polityki) oraz w ramach działań „Jean Monnet". Podejście oparte na akcjach kluczowych ma teraz zastosowanie również do sportu, co nie miało miejsca w ramach poprzedniego programu. Trzy akcje kluczowe w ramach programu Erasmus+ mają ugruntowaną pozycję i są akceptowane przez odnośne społeczności w dziedzinie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu.

3.5. Priorytety i wpływ programu

Mobilność osób nadal stanowi centralny element programu Erasmus+. Podczas gdy działania w zakresie mobilności cieszą się dużą popularnością i spotykają się z pozytywnymi opiniami w większości aspektów, istnieje możliwość poprawy, jeśli chodzi o jasność zasad finansowania i usprawnienie zarządzania programem, zwłaszcza za pomocą narzędzi cyfrowych. W drugiej fazie realizacji programu priorytetem powinny być zmiany w umowie o udzielenie dotacji, co miałoby zagwarantować, aby wszyscy uczestnicy otrzymywali dotacje przed rozpoczęciem działania w zakresie mobilności. Obecnie dotacje z programu Erasmus nie pokrywają w całości dodatkowych kosztów studiowania za granicą. Finansowanie na rzecz edukacji w wieloletnich ramach finansowych powinno wzrosnąć, tak aby możliwe było osiągnięcie wyznaczonego celu, jakim jest szeroki dostęp do wysokiej jakości mobilności i nadążanie za wzrostem jej rzeczywistych kosztów. Ponadto dobrze ugruntowanym i łatwo dostępnym działaniem, które cieszy się dużym zainteresowaniem osób młodych, jest DiscoverEU.

Jeśli chodzi o docieranie do szerszego grona odbiorców w Europie, mobilność edukacyjna jest najskuteczniejszym działaniem pod względem liczby osób. Dotyczy to również stosunku wartości do ceny. Dodatkowo do wielu uczestników indywidualnych docierają partnerstwa na małą skalę. Staje się to oczywiste po zapoznaniu się ze sprawozdaniami z projektów i wysłuchaniu informacji zwrotnych od ich organizatorów.

Na pierwszy rzut oka struktura programu z kilkoma akcjami kluczowymi wydaje się prosta i łatwa do zrozumienia. Wszystkie akcje kluczowe obejmują jednak akcje składowe, z których każda jest bardzo zróżnicowana. Sprawia to, że program jest stosunkowo złożony i trudny do zrozumienia dla grup docelowych. Stanowi to również wyzwanie z punktu widzenia zarządzania nim.

Włączenie społeczne i różnorodność:
W programie Erasmus+ kładzie się silny nacisk na propagowanie włączenia społecznego, różnorodności i równych szans dla wszystkich uczestników, co służy przezwyciężaniu wszelkich barier związanych z ich pochodzeniem, statusem społeczno-ekonomicznym, umiejętnościami lub innymi cechami. Zachęca się też do realizacji projektów i działań mających na celu eliminację barier utrudniających uczestnictwo i ukierunkowanych na wspieranie spójności społecznej.

Największą przeszkodą na drodze do włączenia jest niewystarczający poziom przyznawanych dotacji. Należy dalej rozwijać strategie, aby zapewnić niedostatecznie reprezentowanym grupom, w tym osobom z niepełnosprawnościami i osobom pochodzącym ze społeczności zmarginalizowanych, skuteczny dostęp do możliwości oferowanych przez program Erasmus+.

Parlament Europejski uważa włączenie społeczne za kwestię o zasadniczym znaczeniu; szczególny nacisk kładzie w tym kontekście na wsparcie udzielane grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji w celu ułatwienia im uczestnictwa. Parlament zwraca się o szczegółowe informacje na temat społeczno-ekonomicznego pochodzenia uczestników i finansowego wpływu niepełnosprawności. Obecnie dane te nie są dostępne ze względu na brak prawidłowo funkcjonujących narzędzi informatycznych, a także fakt, że jest jeszcze za wcześnie, aby można było oczekiwać ukończonych projektów.

Transformacja ekologiczna i cyfrowa:
W programie Erasmus+ kładzie się silny i uzasadniony nacisk na mobilność fizyczną, którą należy pogodzić z potrzebą łagodzenia zmiany klimatu. Jest jasne, że podjęto kroki w celu zwiększenia liczby podróży ekologicznych, a w przypadku bardziej przyjaznych dla środowiska sposobów podróżowania dostępne są wyższe stawki.

Sprawozdawca z zadowoleniem przyjmuje starania na rzecz transformacji cyfrowej, w szczególności intensyfikację działań na rzecz projektu „Erasmus bez dokumentów” i „europejskiej karty studenta”. Szczególnie ważne jest powiązanie zarządzania programem z uczestnictwem osób w inicjatywie dotyczącej e-identyfikacji. Wdrażanie nie przebiega jednak w pierwotnie planowanym tempie. Sprawozdawca apeluje do Komisji, aby usprawniła procesy, procedury i narzędzia cyfrowe oraz poprawiła interoperacyjność między poszczególnymi dostępnymi narzędziami.

Promowanie udziału osób młodych w życiu demokratycznym i wartości demokratycznych:
Program Erasmus+ ma na celu wzmocnienie pozycji osób młodych, aby mogły aktywnie angażować się w życie swoich społeczności, uczestniczyć w procesach podejmowania decyzji i przyczyniać się do budowania silnego poczucia wartości demokratycznych i aktywnego obywatelstwa. Zachęca się do realizacji projektów, które sprzyjają krytycznemu myśleniu, rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów i uczestnictwu młodzieży w procesach demokratycznych.

Z badań wynika, że uczestnictwo w programie Erasmus+ przyczynia się do lepszego zrozumienia i większego poparcia dla wartości europejskich. Według badania przeprowadzonego przez sieć European Student Network większość studentów po zakończeniu programu Erasmus+ identyfikuje się w większym stopniu jako obywatele świata i UE, nie tracąc przy tym poczucia tożsamości opartego na przynależności do własnego kraju

lub regionu. Zaangażowanie i uczestnictwo obywateli w życiu demokratycznym składają się na jeden z nowych priorytetów programu, ponieważ w ramach akcji kluczowej 2 więcej uwagi poświęci się „wspólnym wartościom, zaangażowaniu i uczestnictwu obywateli". Ogólnie rzecz biorąc, akcje programu Erasmus+ w dziedzinie edukacji obywatelskiej są w znacznym stopniu niezależne od wpływu systemowego. Uczynienie zaangażowania obywatelskiego priorytetem w doświadczeniach związanych z mobilnością edukacyjną w szkolnictwie wyższym przyczyniłoby się do osiągnięcia celów określonych w Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych. Stanowiłoby również integralną część priorytetów horyzontalnych programu, jakimi są włączenie społeczne i uczestnictwo w życiu demokratycznym. Program Erasmus+ powinien również promować wybory do Parlamentu Europejskiego, które odbędą się w 2024 r., i motywować do udziału w nich.

3.6. Budżet

Szacowany całkowity budżet dostępny na lata 2021–2027 wynosi 26,51 mld EUR, na co składa się 24,57 mld EUR w cenach bieżących oraz dodatkowe finansowanie w wysokości 1,938 mld EUR w cenach bieżących z dochodów Komisji z kar pieniężnych. Większość budżetu (do 83 %) przeznaczona jest na kształcenie i szkolenie. W porównaniu z poprzednim programem budżet Erasmus+ został prawie podwojony, co jest niewątpliwie pozytywnym zjawiskiem, mimo że budżetu nie udało się potroić, o co pierwotnie wnioskował Parlament Europejski. Podwojenie budżetu zbiegło się jednak w czasie z gwałtownym wzrostem inflacji.

Sprawozdawca sugeruje, że roczne alokacje budżetowe powinny być bardziej równomiernie rozłożone na lata objęte programem, w szczególności w przypadku ugruntowanych działań.

Można również zauważyć, że w bieżącym okresie programowania liczba organizacji młodzieżowych otrzymujących dotacje scentralizowane w ramach programu Erasmus+, zarządzane bezpośrednio przez EACEA, uległa zmniejszeniu.

Należy zwrócić uwagę, że fundusze przeznaczone na sektor sportu są bardzo ograniczone, co z kolei ogranicza możliwości w zakresie mobilności, rozwoju innowacji i współpracy międzynarodowej. Ponadto należy zapewnić synergię z Programem UE dla zdrowia na lata 2021–2027.

Budżet dostępny na działania z zakresu uczenia się i edukacji dorosłych (ALE) staje się coraz bardziej nieprzewidywalny. Obecna łączna kwota i jej udział, który stanowi 5,8% całkowitego budżetu na kształcenie i szkolenie, nie są wystarczające, aby zapewnić uczestnictwo 60% osób dorosłych w ALE do 2030 roku. Sytuacja ta wpisuje się w kontekst braku finansowania strukturalnego na rzecz ALE na poziomie krajowym i regionalnym w Europie, co prowadzi do wysokiego stopnia zależności od finansowania projektów z funduszy UE.

3.7. Zarządzanie programem

Aby odpowiedzieć na wcześniejszą krytykę, że program jest nadmiernie zbiurokratyzowany, w programie Erasmus+ na lata 2021–2027 wprowadzono szereg środków upraszczających, takich jak dwuetapowe wnioski, kwoty ryczałtowe i partnerstwa na małą skalę, z których wszystkie zostały z zadowoleniem przyjęte przez zainteresowane strony. Poczyniono wyraźne starania, aby zapewnić jasność co do celów zaproszeń do składania wniosków i sposobu

informowania o nich.

Z perspektywy beneficjentów i agencji narodowych istnieje jednak pewna liczba niedociągnięć. Przykładem jest uciążliwy proces rejestracji, formularze zgłoszeniowe i inne wymagające podania wielu danych szczegółowych procesy, które są trudne do przeprowadzenia przez mniejsze podmioty i osoby fizyczne bez specjalnego wsparcia.

Ponadto brak wsparcia lub wytycznych szczebla centralnego dla agencji narodowych utrudnia procesy oceny i sprawozdawczości oraz prowadzi do niespójności pomiędzy agencjami. Bardzo dużym problemem są narzędzia informatyczne.

Wymóg „ciągłej sprawozdawczości" jest niezwykle uciążliwy dla beneficjentów i zabiera cenny czas, który można by poświęcić na realizację projektów. Wymóg ten należy ponownie rozważyć w pozostałym okresie programowania i z punktu widzenia przyszłego kształtu programu.

Sprawozdawca zdecydowanie zaleca zatem złagodzenie wymogów administracyjnych na wszystkich szczeblach i etapach, w tym na etapie składania wniosków. Obecna sytuacja w oczywisty sposób uniemożliwia niewielkim beneficjentom ubieganie się o dofinansowanie w ramach akcji kluczowej 1, np. wymiany młodzieży, a także partnerstw na małą skalę w ramach akcji kluczowej 2, które są skierowane w szczególności do mniejszych organizacji.

Kwestie informatyczne:
Pomimo zasadniczej roli cyfryzacji jako priorytetu w programie powolny rozwój narzędzi cyfrowych przewidzianych do wspierania wdrożenia programu nie spełnia wszystkich oczekiwań, negatywnie wpływając na uczestnictwo i realizację programu. Utrudnia to także gromadzenie niezbędnych danych i monitorowanie, a ostatecznie stwarza wysokie ryzyko dla ogólnego wizerunku programu.

Sprawozdawca zdecydowanie apeluje do Komisji o dopilnowanie, aby istniejące narzędzia i systemy cyfrowe wykorzystywane do zarządzania programem i jego wdrażania były przyjazne dla użytkownika. Powinny one działać prawidłowo i w pełnym zakresie. Wzywa Komisję, aby bezzwłocznie zajęła się poważnymi, utrzymującymi się problemami związanymi z narzędziami informatycznymi wykorzystywanymi w programie Erasmus+ i przetestowała je na wystarczająco dużą skalę przed ich dalszym wdrożeniem. Zauważa ponadto, że podobne problemy z narzędziami informatycznymi występują w innych programach finansowanych przez UE, w tym w programach „Europejski Korpus Solidarności" i „Kreatywna Europa".

3.8. Współpraca i synergia

UE prowadzi aktywne działania na rzecz wzmocnienia współpracy i tworzenia synergii między programem Erasmus+ a innymi inicjatywami, programami i instrumentami finansowania UE. Starania te mają na celu maksymalizację wpływu i skuteczności inwestycji UE w kształcenie, szkolenie, młodzież, badania, innowacje i rozwój regionalny. Istnieje jednak znaczna możliwość poprawy, a interoperacyjność programów wymaga ułatwień zarówno na szczeblu krajowym, jak i centralnym (KE). Konieczne jest również zacieśnienie powiązań między scentralizowanymi i zdecentralizowanymi działaniami w ramach programu.

3.9. Współpraca między KE, Agencją Wykonawczą (EACEA) i agencjami narodowymi

EACEA odpowiada za główną część scentralizowanego zarządzania. Realizacja projektów (np. sojuszy w ramach inicjatywy „Uniwersytety Europejskie”) wymaga dobrej komunikacji i koordynacji między EACEA a agencjami narodowymi. Do tej pory wymóg ten nie był spełniony. W 2023 r. EACEA i agencje narodowe podpisały protokół ustaleń, ale nie doprowadziło to jeszcze do żadnej poprawy. Ściślejsza koordynacja między agencjami narodowymi, stymulowana i monitorowana przez KE, poprawiłaby spójność interpretacji zasad między agencjami narodowymi i pomogłaby ujednolicić oceny i poprawić ich jakość. KE powinna zadbać o to, aby agencje narodowe i ich ewaluatorzy dobrze rozumieli różnicę między dotacjami na projekty a dotacjami na działalność. Widać wyraźnie, że cel dotacji na działalność polegający na budowaniu potencjału, który odróżnia je od dotacji na projekty, nie jest dobrze rozumiany.

3.10. Inicjatywa „Uniwersytety Europejskie”

Położenie nacisku na inicjatywę „Uniwersytety Europejskie” pozwoliło na przyciągnięcie większej uwagi i nawiązanie dialogu na poziomie krajowym i instytucjonalnym w celu usunięcia pozostałych przeszkód dla współpracy międzynarodowej w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Niektóre państwa członkowskie uchwaliły już długo oczekiwane zmiany legislacyjne, które przyniosą korzyści nie tylko dla sojuszy uczestniczących w inicjatywie, ale także z punktu widzenia innych form współpracy oraz instytucji szkolnictwa wyższego spoza istniejących sojuszy. Należy jednak unikać szybkiej ścieżki do finansowania istniejących sojuszy, aby zapewnić sprawiedliwy i równy system dla wszystkich.

Podstawą dalszego rozwoju inicjatywy „Uniwersytety Europejskie” powinna być zbliżająca się odrębna ocena tej inicjatywy, oparta na solidnych ramach monitorowania, co pozwoli wykorzystać wszystko, co się sprawdziło, oraz podsumować, co nie działało najlepiej. Konieczne będzie ponowne rozważenie i dostosowanie mnożących się celów ogólnych.

Inicjatywa powinna być dalej wspierana i rozwijana w ramach programu Erasmus+. Nie powinno się to jednak odbywać kosztem innych form współpracy, które są równie istotne dla wspierania ukierunkowanych innowacji i opracowywania praktycznych rozwiązań oraz działają na rzecz szerszego uczestnictwa instytucji szkolnictwa wyższego w programie Erasmus+.

4. Podsumowanie

Do mocnych stron programu Erasmus+ na lata 2021–2027 należy jego ogólnie silna pozycja jako programu, który przetrwał próbę czasu (ponad 35 lat, jeśli liczyć program Erasmus) i stał się marką rozpoznawalną na całym świecie. Sprawozdawca podkreśla w związku z tym, że identyfikacja wizualna programu Erasmus+ musi pozostawać w wyraźnym związku z UE.

Korzyści płynące z programu wykraczają daleko poza kształcenie formalne. Ogólnie rzecz biorąc, udział w programie przynosi wiele korzyści, od rozwoju osobistego i wzbogacenia kulturowego po większe szanse na zatrudnienie, lepsze wykształcenie oraz bardziej połączoną i sprzyjającą włączeniu społecznemu Europę. Program umożliwia uczestnikom tworzenie sieci kontaktów i nawiązywanie trwałych przyjaźni z rówieśnikami spoza ich najbliższego

kręgu.

Jest jasne, że ogromny potencjał programu Erasmus+ będzie wymagał wystarczającego finansowania w przyszłości, aby kontynuować dalekosiężny wpływ programu na ludzi i społeczeństwa w całej Europie i poza nią.

Wyniki przeprowadzonej przez Parlament ewaluacji sugerują, że dla przyszłego powodzenia programu zasadnicze znaczenie ma to, aby kwestie techniczne nie osłabiały jego skuteczności, oraz że pilnie potrzebne jest jego dalsze uproszczenie.

Zbliżający się śródokresowy przegląd WRF ma zostać sfinalizowany do końca 2024 r. i oczekuje się, że przyniesie dalsze spostrzeżenia na temat osiągnięć i niedociągnięć obecnego programu.

Przede wszystkim Erasmus+ musi być programem bliskim ludziom i dostępnym dla wszystkich.

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie wdrażania programu Erasmus+ na lata 2021–2027
(2023/2002(INI))

Parlament Europejski,

– uwzględniając art. 165 i 166 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

– uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/817 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013[1],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 września 2020 r. w sprawie skutecznych środków ekologizacji programów Erasmus+ i Kreatywna Europa oraz Europejskiego Korpusu Solidarności[2],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 11 listopada 2021 r. w sprawie Europejskiego obszaru edukacji: wspólne całościowe podejście[3],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 19 maja 2022 r. w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. – mikropoświadczenia, indywidualne rachunki szkoleniowe i uczenie się na rzecz zrównoważonego środowiska[4],

– uwzględniając swoją rezolucję z dnia 23 czerwca 2022 r. w sprawie wdrażania środków włączenia społecznego w programie Erasmus+ w latach 2014–2020[5],

– uwzględniając badanie z dnia 11 września 2023 r. przeprowadzone na zlecenie jego Komisji Kultury i Edukacji, zatytułowane „EU funding programmes 2021-2027 in culture, media, education, youth and sports: first lessons, challenges and future perspectives: Erasmus+”,

– uwzględniając badanie z dnia 20 lipca 2023 r. przeprowadzone na zlecenie Komisji Kultury i Edukacji PE, zatytułowane „Early implementation of four 2021-2027 EU programmes: Erasmus +, Creative Europe, European Solidarity Corps and Citizens, Equality, Rights and Values (Strand 3)”,

– uwzględniając art. 54 Regulaminu, a także art. 1 lit. e) decyzji Konferencji Przewodniczących z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie procedury udzielania zgody na sporządzenie sprawozdań z własnej inicjatywy i załącznik 3 do tej decyzji,

– uwzględniając sprawozdanie Komisji Kultury i Edukacji,

A. mając na uwadze, że Erasmus+ („program”) jest sztandarowym programem UE na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu w Europie i poza nią;

[1] Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 1.
[2] Dz.U. C 385 z 22.9.2021, s. 2.
[3] Dz.U. C 205 z 20.5.2022, s. 17.
[4] Dz.U. C 479 z 16.12.2022, s. 65.
[5] Dz.U. C 32 z 27.1.2023, s. 58.

B. mając na uwadze, że program ma zasadnicze znaczenie dla wspierania europejskiego poczucia przynależności;

C. mając na uwadze, że szacowany całkowity budżet programu na lata 2021–2027 wynosi 26,2 mld EUR oraz że w programie położono silny nacisk na włączenie społeczne, transformację ekologiczną i cyfrową oraz promowanie udziału osób młodych w życiu demokratycznym;

D. mając na uwadze, że cele programu są realizowane w ramach trzech akcji kluczowych, a mianowicie „mobilności edukacyjnej osób" (akcja kluczowa 1), „współpracy organizacji i instytucji" (akcja kluczowa 2) oraz „wspierania rozwoju polityki i współpracy w zakresie polityki" (akcja kluczowa 3);

E. mając na uwadze, że zainteresowanie programem znacznie przewyższa dostępne środki finansowe, co negatywnie wpływa na uczestnictwo i liczbę projektów, które mogą być finansowane;

F. mając na uwadze, że rosnące koszty utrzymania, wysokie stopy inflacji i inne wyzwania stwarzają dodatkową presję na budżet programu;

Obecna sytuacja i sukcesy

1. podkreśla, że kluczowymi priorytetami są uczenie się przez całe życie, skuteczniejsze włączenie społeczne osób o mniejszych szansach oraz eliminacja barier dla mobilności, takich jak brak automatycznego uznawania kwalifikacji i bariery finansowe;

2. stwierdza, że istniejąca struktura działa dobrze, gdyż z powodzeniem łączy wcześniej oddzielne programy i zapewniając w ten sposób dobry ekosystem finansowania;

3. uznaje znaczenie wystarczająco różnorodnych działań, w przeciwieństwie do uniwersalnego podejścia;

4. docenia „wspólnotę edukacyjną", którą udało się stworzyć w ramach programu Erasmus+ i na którą składają się uczestnicy, beneficjenci, zainteresowane strony, agencje narodowe i instytucje Unii;

5. z zadowoleniem przyjmuje podpisanie protokołu ustaleń między Europejską Agencją Wykonawczą ds. Edukacji i Kultury a agencjami narodowymi; podkreśla znaczenie dobrej komunikacji między tymi dwiema stronami;

6. zwraca uwagę, że mobilność edukacyjna i partnerstwa na małą skalę okazały się bardzo skutecznymi działaniami umożliwiającymi dotarcie do szerszego grona odbiorców w całej Europie, zapewniającymi doskonały stosunek jakości do ceny, biorąc pod uwagę liczbę osób uczestniczących;

7. zdaje sobie sprawę, że priorytety horyzontalne programu spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem poszczególnych sektorów i zainteresowanych stron;

8. wyraża uznanie dla agencji narodowych, które opracowały krajowe plany na rzecz włączenia i różnorodności przy uwzględnieniu barier dla realizacji tych celów;

9. z zadowoleniem przyjmuje dążenie do cyfrowej transformacji programu;

10. docenia działania, które podjęto w celu zwiększenia liczby podróży ekologicznych, oraz wypłacanie wyższych stawek w przypadku bardziej przyjaznych dla środowiska sposobów podróżowania;

11. zauważa, że nowe działania przewodnie dowiodły swojej wartości dodanej;

12. przyjmuje do wiadomości pozytywne przyjęcie inicjatywy „Europejskie Uniwersytety” przez instytucje szkolnictwa wyższego oraz jej zasadniczą rolę we wspieraniu działań na rzecz usuwania przeszkód dla międzynarodowej współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego;

13. zauważa, że inicjatywa DiscoverEU, zapoczątkowana przez Parlament, stała się dobrze ugruntowanym, popularnym i łatwo dostępnym działaniem w ramach uczenia się nieformalnego;

14. przypomina, że absorpcja budżetu na lata 2021–2022 wyniosła prawie 100 % pomimo opóźnionego rozpoczęcia programu;

15. odnotowuje niezbędne dostosowania związane z pandemią, w tym tymczasowe ograniczenie finansowania mobilności i zwiększenie finansowania partnerstw na rzecz współpracy i innowacji;

16. docenia szybką reakcję i zwiększoną elastyczność programu mające na celu wsparcie ukraińskich uczniów, nauczycieli i wychowawców;

17. zauważa, że usprawniono niektóre procesy związane ze składaniem wniosków dzięki uproszczeniu tych procesów i zwiększeniu ich skuteczność;

18. zwraca uwagę na bardzo niski poziom błędów w porównaniu z innymi programami finansowania UE, w szczególności biorąc pod uwagę złożoność programu;

Wyzwania i problemy

19. wzywa Komisję do wyeliminowania wszelkich barier finansowych i administracyjnych z myślą o osiągnięciu programu prawdziwie sprzyjającego włączeniu społecznemu i wspierającego różnorodność;

20. zwraca uwagę, że najistotniejszymi czynnikami zniechęcającymi do udziału w projektach mobilności są niewystarczające dotacje na pokrycie kosztów mobilności oraz opóźnienia w płatnościach;

21. wyraża ubolewanie z powodu rozwlekłości procedury ubiegania się o finansowanie w ramach programu Erasmus+ oraz faktu, że wnioskodawcy często nie są w stanie wystąpić o finansowanie bez wsparcia zewnętrznego; wzywa do opracowania proporcjonalnych procedur rejestracji i składania wniosków, zarówno pod względem długości dokumentów, jak i zrozumiałości użytego w nich języka;

22. wyraża ubolewanie, że złożone procesy znacznie utrudniają udział małych organizacji z sektora szkolnictwa i sektora młodzieży;

23. wyraża zaniepokojenie faktem, że prawie jedna trzecia studentów uczestniczących w działaniach w zakresie mobilności w ramach szkolnictwa wyższego stwierdziła, że nie

uzyskała pełnego uznania punktów, co jest dalekie od celów określonych w Karcie Erasmusa dla szkolnictwa wyższego;

24. wyraża rozczarowanie niskim poziomem uczestnictwa w działaniach związanych z kształceniem i edukacją dorosłych, biorąc pod uwagę znaczenie tych działań;

25. wzywa Komisję, aby ponownie rozważyła strategię na rzecz edukacji dorosłych we współpracy z agencjami narodowymi i odpowiednimi zainteresowanymi stronami, biorąc pod uwagę cel, jakim jest osiągnięcie odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i edukacji dorosłych na poziomie 60% do 2030 r.;

26. z zadowoleniem przyjmuje podejście zakładające płatności ryczałtowe stosowane w projektach współpracy, ponieważ wielu beneficjentów uznaje je za skuteczny środek upraszczający; zauważa jednakże, że wymóg „ciągłej sprawozdawczości” może być obciążeniem, zwłaszcza dla mniejszych organizacji;

27. odnotowuje, że sektor sportu w ramach programu Erasmus+ otrzymuje bardzo ograniczone fundusze w niektórych obszarach, co ogranicza jego zakres;

28. wyraża głębokie ubolewanie z powodu powolnego i niedostatecznego rozwoju infrastruktury informatycznej oraz niewłaściwego działania narzędzi informatycznych, takich jak moduły zarządzania beneficjentami i projektami, co zwiększa obłożenie pracą wszystkich osób zaangażowanych we wdrażanie programu, zniechęca do udziału nowych uczestników i podkopuje wyrażane w ramach programu aspiracje do zwiększania uczestnictwa; odnotowuje, że podobne problemy występują w przypadku narzędzi informatycznych używanych w ramach innych programów finansowanych przez UE, w tym Europejskiego Korpusu Solidarności;

29. ubolewa nad faktem, że kwestie informatyczne wpływają również znacząco na dostępność danych, która jest niezbędna dla trwającego przeglądu śródokresowego, w związku z czym konieczne jest stosowanie znacznie bardziej uciążliwej metodyki ewaluacji i zwiększenie obciążenia administracyjnego;

30. wzywa Komisję do zaradzenia ograniczonej użyteczności portalu poświęconego możliwościom finansowania i przetargom, tak aby zainteresowane strony mogły pobierać dane i analizować charakterystykę udanych projektów pod względem budżetu i w podziale na kraje uczestniczące i beneficjentów oraz rodzaje projektów;

31. zwraca uwagę na potrzebę poważnego traktowania wpływu sztucznej inteligencji, ponieważ już teraz ułatwia ona działanie nieuczciwym podmiotom, a jednocześnie może odciążyć agencje narodowe i usprawnić gromadzenie danych;

32. apeluje o zwrócenie większej uwagi na kwestie związane z międzynarodowym wymiarem programu, takie jak przepisy dotyczące ochrony danych w krajach spoza UE, wpływ kwestii geopolitycznych i zagadnień związanych z wizami;

33. oczekuje, że protokół ustaleń zawarty między Europejską Agencją Wykonawczą ds. Edukacji i Kultury a agencjami narodowymi przyniesie wymierne korzyści, prowadząc do wymiany dobrych praktyk, wyjaśnienia ról i obowiązków oraz w końcowym rozrachunku zapewnienia konsekwencji, spójności i skutecznej komunikacji między agencjami narodowymi;

34. wzywa do poprawy jakości ocen dotacji na działalność;

Ulepszanie obecnego i tworzenie przyszłego programu Erasmus+

35. wzywa Komisję, państwa członkowskie, organy krajowe i agencje narodowe do dbania o to, by program Erasmus+ pozostawał blisko ludzi i był nadal oddolnym „programem obywatelskim” oferującym wysokiej jakości możliwości w zakresie edukacji i mobilności dla osób uczących się w każdym wieku;

36. podkreśla, że nadrzędny cel programu Erasmus+ jest szeroki i wykracza poza potrzeby rynku pracy;

37. wzywa Komisję, aby wspierała rolę programu Erasmus+ w zwiększaniu zaangażowania obywatelskiego oraz pogłębianiu zrozumienia i propagowaniu wartości europejskich, a także by uczyniła z programu autentyczne narzędzie propagowania demokracji europejskiej;

38. wzywa do uproszczenia programu na wszystkich poziomach, w tym za pośrednictwem oceny, czy istniejące akcje lub akcje składowe można połączyć, oraz do tego, aby ten sztandarowy program UE nie był nadmiernie obciążany nowymi zadaniami i inicjatywami, które osłabiają jego główny cel;

39. wzywa do lepszego powiązania działań scentralizowanych i zdecentralizowanych oraz do szerszego wykorzystania elastycznych instrumentów finansowania, takich jak mikrodotacje;

40. domaga się wprowadzenia konkretnych środków w celu przełamania istniejących podziałów w strukturze programu, tak aby różne obszary edukacji i podmioty edukacyjne nie były od siebie odseparowane;

41. wzywa do zapewnienia lepszej równowagi między celami ilościowymi (liczbą beneficjentów i wspieranych projektów) a celami jakościowymi w ramach programu oraz podkreśla, że poprawa jakości kształcenia musi pozostać w centrum zainteresowania programu Erasmus+;

42. apeluje o szersze wykorzystanie kształcenia wirtualnego i mieszanego oraz budowę infrastruktury na potrzeby cyfrowych możliwości uczenia się;

43. wzywa do pełnej i sprawnej integracji eTwinning z programem Erasmus+;

44. wzywa Komisję do określenia działań na rzecz transformacji cyfrowej programu, w szczególności z myślą o osiągnięciu celu „Erasmus bez dokumentów” i ustanowieniu „europejskiej karty studenta”, po zakończeniu etapu wstępnego planowania;

45. zwraca się do Komisji, aby oceniła możliwość bardziej zintegrowanego podejścia do działań na rzecz młodzieży w ramach programów UE;

46. wzywa Komisję, aby zapewniła niezbędną elastyczność programu Erasmus+ przy opracowywaniu kolejnej jego odsłony, przy jednoczesnym zapewnieniu jednolitości i odpowiedniej kontroli programu, w tym przez Parlament;

47. zwraca się do Komisji, aby przeprowadziła ponowną ocenę potrzeby zwiększenia

widoczności bezpośredniego związku między Unią Europejską a Erasmus+, będącego jej sztandarowym programem, z myślą o szerzeniu wiedzy na temat tego związku wśród obecnych i przyszłych beneficjentów;

48. nalega, aby agencje narodowe i beneficjenci, w tym osoby młode, oraz Parlament byli aktywnie zaangażowani w proces współtworzenia kolejnej odsłony programu Erasmus+;

49. wzywa Komisję i państwa członkowskie, aby zapewniły pełne wykorzystanie synergii między programem Erasmus+ a innymi programami, takimi jak „Horyzont Europa” lub Europejski Fundusz Społeczny Plus, oraz by lepiej powiązały program z innymi strategiami politycznymi UE, takimi jak plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025;

50. podkreśla, że problemy z infrastrukturą informatyczną podobne do tych, które wystąpiły w obecnym okresie realizacji programu, są niedopuszczalne, i oczekuje, że infrastruktura informatyczna programu Erasmus+ kolejnej generacji będzie w pełni sprawna od pierwszego dnia;

51. wzywa do bardziej stopniowego i przewidywalnego zwiększania budżetu w kolejnym okresie programowania wieloletnich ram finansowych i nalega, aby od samego początku w 2028 r. poziomy finansowania nie były niższe niż w ostatnim roku obecnego okresu wdrażania programu (2027 r.), co zapewni ciągłość i stabilność działań i przedsięwzięć w jego ramach;

52. oświadcza, że jest zdecydowany zapewnić znaczne zwiększenie budżetu programu Erasmus+ w okresie programowania 2028–2033;

°

° °

53. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie, Komisji oraz agencjom narodowym Programu Erasmus+.